

Latvijas
vides
aizsardzības
fonds

Mārupes
novada
Dome

Dabas vērtību saglabāšanas un aizsargāšanas plāns – rekomendācijas

Mārupes novads atrodas Latvijas centrālajā daļā, Daugavas kreisajā krastā un robežojas ar Rīgas pilsētu, Olaines un Babītes novadu. Novadu šķērso 3 mazas upītes – Mārupīte, Neriņa un Dzilnupīte. Mārupes novadā atrodas daļa Cenu tīreļa, daļa Medemu purva un Bierīņu purvs.

Novada kopējā teritorijas platība ir 103.9 km².

ŪDENS RESURSI

Mārupes novada teritorijas hidrogrāfiskais tīkls pieder gan Daugavas baseinam (Mārupīte), gan Lielupes baseinam (Neriņa un Dzilnupīte). Upēm ir raksturīgs mazs kritums un lēns tecējums. Upju ielejas ir pārveidotas.

Mārupīte ir Daugavas kreisā krasta pieteka. Tā iztek no Meduma purva rietumu daļas (Mārupes pagastā) un ietek Daugavā (Rīgas pilsētas teritorijā). Upes kopējais garums ir 11 km, baseina laukums – 35,5 km². Tā kā Mārupīte tek pa līdzenu reljefu, upes relatīvais kritums ir ļoti neliels – tikai 15 m. Savā augštecē tā vāc ūdeņus no grāvjiem, nelieliem „Purva ezeriņiem”. Mārupes novada teritorijā upes gultne ir iztaisnota.

Neriņa iztek no Meduma purva rietumu daļas, tās augštecē ieplūst melioratīvie ūdeņi no Cenu tīreļa ZA daļas, kā arī lauksaimniecisko zemju notece. Neriņa tek cauri Jaunmārupei, Skultei un tālāk Babītes pagasta robežās kopā ar Dzilnupi saplūst Dzilnupes polderī, kas saistīts ar Babītes ezeru Lielupes baseinā. Upes kopējais garums ir 18 km, baseina laukums - 115,2 km². Upe visā garumā pagasta teritorijā ir regulēta, bet tās krastos ir atjaunojies aizaugums, un lejpus Jaunmārupes tās krasti veido zaļo zonu, kas saplūst ar blakus esošām mežu teritorijām. Interesantākā vieta veidojas lejpus Skultes ciemata, kur saglabājušās upes agrākās meandras, bet ūdens kvalitāte upē šeit ir vērtējama kā vāji piesārņota - piesārņota.

Dzilnupīte iztek no Cenu tīreļa ZR-Z daļas, daļēji meliorējot purva teritoriju, un tālāk pagasta teritoriju šķērso R-ZR virzienā jau kā regulēts grāvis, tikai mežu teritorijā tās krastos atjaunojies aizaugums. Pie Božu ūdenskrātuves Dzilnupīte ieplūst Babītes pagasta teritorijā, un tālāk Neriņas - Dzilnupes polderis saistīts ar Babītes ezeru. Upes kopējais garums ir 18 km, baseina laukums - 115,2 km².

Novada teritorijā liela bagātība ir purva ezeri. „Cenas tīreļa” lieguma daļā to skaits ir vairāki desmiti, kas nosaka kopējo „Cenas tīreļa” vērtību kā dabas liegumu. Medemu purvā atrodas Stūnīšu ezers.

Rekomendācijas upju saglabāšanai un aizsargāšanai:

- izpētīt augus un dzīvniekus, kas mitinās upju baseinā;
- attīrīt krastus;
- nodrošināt netraucētu ūdens plūsmu;
- veikt bebru populācijas kontroli;
- pārtraukt piesārņojuma nonākšanu upēs;
- rūpēties, lai teritorijas izmantošana atpūtai un vides izziņai neatstāj negatīvu ietekmi uz sastopamajām dabas vērtībām;
- ierīkot atpūtas vietas, nodrošināt to uzturēšanu, nekaitējot dabas vērtībām;
- nodrošināt informatīvo zīmju izveidi un izvietojumu dabā.

DABAS LIEGUMI

Mārupes novada teritorijā ietilpst Natura 2000 teritorija – dabas liegums „Cenas tīrelis” (LV0519800), līdz ar to teritorijā esošo dabas vērtību aizsardzību regulē Latvijas Republikas un Eiropas Savienības likumdošana, kā arī citas starptautiskās saistības. Dabas liegumam „Cenas tīrelis” ir izstrādāts Dabas aizsardzības plāns 2005.-2020.gadam, bet nav izstrādāti individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi.

Cenas tīreļa platība ir 2133 ha, tīrelis ir starptautiski nozīmīga putnu vieta (kods LV030) 2488 ha platībā.

Teritorijas dabas vērtības:

Biotopi: 5 Eiropas nozīmes biotopi, tai skaitā 2 prioritāri: neskarts augstais purvs un purvainis mežs (7110*, 91D0*). Galvenā teritorijas vērtība – neskarts augstais purvs ar ciņu – lāmu kompleksu, kā arī pārejas purvi un slīkšņus. Kopumā 95% no teritorijas aizņem Eiropas Savienības īpaši aizsargājami biotopi. Tīrelis unikāls arī ar to, ka te sastopami vienkopus rietumu un austrumu tipa purvu veģetācijas pazīmes.

Flora: konstatētas 4 īpaši aizsargājamas vaskulāro augu sugas, 2 retas sūnu un 1 aizsargājama sēņu suga.

Fauna: pēc dažādu projektu datiem teritorijā konstatētas 26 Latvijas īpaši aizsargājamās un Eiropas Savienības Putnu direktīvas sugas, piemēram: dzeltenais tārtiņš, purva tilbīte, brūnā čakste, kuitala, niedru lija, rubenis un daudzi citi. Teritorija ir nozīmīga migrējošo putnu - zosu un dzērvju atpūtas vieta. Tīreli kā tranzīteritoriju izmanto arī vilki.

Dabas liegumu negatīvi ietekmē:

- Nosusināšanas darbi purvā, kas ievērojami degradējuši dabiskos purva biotopus. Meliorācijas grāvju kopgarums sasniedz 24,5 km.
- Kūdras ieguve tiešā lieguma tuvumā.

Rekomendācijas dabas vērtību saglabāšanai un aizsargāšanai:

- izbūvēt dambi, lai novērstu susināšanas negatīvo ietekmi purvā;
- izbūvēt purva laipas;
- izbūvēt putnu novērošanas torni;

- veikt apsaimniekošanas pasākumu monitoringu;
- veikt informācijas stendu uzstādīšanu;
- izdot bukletu.

DIŽKOKI

Pēc VSIA Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centra datu bāzē atrodamajām ziņām Mārupes novada teritorijā ir sastopami vairāki dižkoki, kuru raksturojums sniegts tabulā zemāk.

Tabula 1 Dižkoki Mārupes novadā

ID	Suga	Atrašanās vieta	Apkārtnērs (m)	Augstums (m)
2006	Parastais ozols (<i>Quercus robur</i> L.)	Mārupe, Kantora ielas turpinājumā, Rozītes, 50m aiz vidusskolas	4.94	24
2007	Parastais ozols (<i>Quercus robur</i> L.)	Drusti, 20m R no dzīvojamās ēkas	4.52	25
2008	Parastais ozols (<i>Quercus robur</i> L.)	Mārupes vidusskola, 3 ozoli vienā rindā, 100m W no skolas jaunās ēkas	4.19	27
2009	Parastais ozols (<i>Quercus robur</i> L.)	Mārupes vidusskola, 3 ozoli vienā rindā, 80-150m N-NE no ēkām	4.75	21
2010	Parastais ozols (<i>Quercus robur</i> L.)	Mārupes vidusskola, 3 ozoli vienā rindā, 80-150m N-NE no ēkām	4.92	22
2027	Parastā kļava (<i>Acer platanoides</i> L.)	Mārupe, ~30m N no vecās muižas	3.07	22
2028	Parastā kļava (<i>Acer platanoides</i> L.)	Mārupe, ~30m N no vecās muižas	2.89	22
2021	Parastā liepa (<i>Tilia cordata</i> Mill.)	Pārupji (saimnieks Bruno Cīrulis)	4.86	24

Avots: VSIA LMĢMC

Saskaņā ar Ministru kabineta noteikumiem Nr. 264 "Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi" aizsargājamā koka teritorijā aizliegts:

- veikt darbības, kas var negatīvi ietekmēt aizsargājamā koka augšanu un dabisko attīstību. Ja aizsargājamais koks atrodas pilsētā vai apdzīvotā vietā, ir pieļaujama infrastruktūras vai inženierkomunikāciju izbūve vai atjaunošana, kā arī ēku rekonstrukcija;
- novietot lietas (piemēram, būvmateriālus vai malku), kas aizsedz skatu uz koku, ierobežo piekļuvi tam vai mazina tā estētisko vērtību;
- mainīt vides apstākļus – ūdens režīmu un koka barošanās režīmu;
- iznīcināt dabisko zemesdzi.

Ja aizsargājamo koku nomāc vai apēno jaunāki koki un krūmi, saskaņā ar normatīvajiem aktiem, kas regulē koku ciršanu meža zemēs vai ārpus tām, atļauta to izciršana kopšanas vai citā cirtē aizsargājamā koka vainaga projekcijā un tai piegulošā zonā, izveidojot no kokiem brīvu 10 metru platu joslu (mērot no aizsargājamā koka vainaga projekcijas līdz apkārtējo koku vainagu projekcijām).

Aizsargājamā koka nociršana (novākšana) pieļaujama tikai gadījumos, ja tas kļuvis bīstams un nav citu iespēju novērst bīstamības situāciju (piemēram, apzāģēt zarus, izveidot atbalstus), un saņemta Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiska atļauja.

Ja aizsargājamais koks ir nolūzis vai nozāģēts, koka stumbrs un zari, kuru diametrs ir lielāks par 50 centimetriem, meža zemēs ir saglabājami koka augšanas vietā vai tuvākajā apkārtņē.

Rekomendācijas dižkoku saglabāšanai un aizsargāšanai:

- jāinformē un jāizglīto zemes īpašnieki;
- pie dižkokiem nedrīkst veidot lūžņu un krāmu noliktavas, sasliet kokus, dēļus un citas lietas;
- lieli, nokaltušie zari dižkokiem nav jānozāģē;
- ja dižkokam ieplīst vai draud nolūzt zemie līmeniskie zari, tos vajag „stutēt” ar balstiem, vislabāk ar atbalstu burta A veidā;
- zibens atstātās brūces, arī rētas un citus ievainojumus ieteicams ieziest ar potvasku vai nokrāsot ar koksnes aizsargkrāsu;
- dižkoku sakņu zonā nedrīkst izmainīt gruntsūdens līmeni, apbērt vai apbūvēt sakņu daļu, tur novadīt ķīmiskās vielas vai netīrus ūdeņus;
- dižkoku zaros nedrīkst celt būdas vai platformas, pienaglot kāpnes;
- ja dižkoka zarā iekar šūpoles, tad jā rūpējas, lai ķēdes vai troses nepārrīvētu mizu;
- pie dižkoka ieteicams novietot brīdinājuma zīmi un informācijas plāksni ar koka nosaukumu, izmēriem un norādi, ka tas ir aizsargājams dabas piemineklis.

AVOTI

LR "Aizsargjoslu likums", 11.03.1997., ar grozījumiem no 21.02.2002., 19.06.2003., 22.06.2005., nosaka aizsargjoslu veidus un to funkcijas; aizsargjoslu izveidošanas pamatprincipus; aizsargjoslu uzturēšanas un stāvokļa kontroles kārtību; saimnieciskās darbības ierobežojumus aizsargjoslās.

MK noteikumi Nr.284 „Ūdenstilpju un ūdensteču aizsargjoslu noteikšanas metodika” no 04.08.1998. regulē aizsargjoslu noteikšanas kārtību, apzīmēšanu dabā un vides aizsardzības prasības aizsargjoslās.

MK noteikumi Nr. 264 “Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”).

Guntis Eniņš, „100 dižākie un svētākie”, AS „Lauku avīze”, 2008.

Dokuments sagatavots projekta „Vietējo dabas vērtību apzināšanas pasākumi Mārupes novadā” ietvaros. Dokumenta izstrādi finansē Latvijas vides aizsardzības fonds.

Dokumenta autors: Mārupes vidusskola